

การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะตัวแปรกำกับ ระหว่างนโยบายรัฐกับการแก้ปัญหาวิกฤตยางพาราภาคใต้ New Theory Agriculture on Sufficiency Economy Principle as Moderator between Government Policy and Solution of Hevea Brasiliensis Crisis in the Southern Part of Thailand

วิศรุตฯ ทองแถมแก้ว¹ และ ชนินทร์ จักรภพโยธิน²
Wisaruta Thongkamkaew and Chanin Chakkrapopyodhin

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะตัวแปรกำกับระหว่างนโยบายรัฐกับการแก้ปัญหาวิกฤตยางพาราภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานโยบายรัฐที่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ได้ในระดับชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า 1) นโยบายรัฐไม่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = .060$, NS) 2) การเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ โดยมีความสัมพันธ์สอดคล้องในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = .160$, $p < .01$) ซึ่งการเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถอธิบายผลการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ ได้ร้อยละ 23.00 นโยบายรัฐและการเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลร่วมกันต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ โดยมีความสัมพันธ์สอดคล้องในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = .143$, $p < .01$) ซึ่ง นโยบายรัฐและการเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถอธิบายผลการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ได้ร้อยละ 18.00

¹ อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Lecturer of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University

² อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ Lecturer of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ผู้ที่กำหนดนโยบาย ควรมีความรู้ และ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการผลิต การบริหารจัดการ พื้นที่สวนยางพารา ตามแนวทางการเกษตรทฤษฎีใหม่ ของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในกระบวนการ และผลกระทบของผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จ ช่วยเหลือเกษตรกรได้ 2) ส่งเสริมให้มีโครงการต่าง ๆ โดยให้เกษตรกรเกิดการขับเคลื่อน ภาคประชาชน ที่สนับสนุนให้เห็นถึงประโยชน์ของการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อการสร้างจุด ร่วมกันและขยายผลต่อยอดสร้างเครือข่ายได้ 3) การออกมาตรการเสริมแรงด้วยแนวทาง ประชารัฐ โดยรัฐออกนโยบายส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกพืชร่วมยาง และส่งเสริมให้มีการสร้าง³เครือข่ายภาคประชาชนในการรวมกลุ่มกัน โดยมีภาคเอกชนเข้า มามีบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อน เพื่อให้เกษตรกรดำเนิน จัดการได้อย่างคล่องตัว

คำสำคัญ : เกษตรทฤษฎีใหม่, เศรษฐกิจพอเพียง, วิถีเกษตรพอเพียง

ABSTRACT

The study investigated new theory agriculture on Sufficiency Economy principle as a moderator between a government policy and a solution of hevea brasiliensis crisis in the southern part of Thailand. The objectives of this study were to 1) investigate the government policy influencing on the solution of hevea brasiliensis crisis in the southern part of Thailand, 2) investigate the new theory agriculture affecting the solution of hevea brasiliensis crisis in the southern part of Thailand and 3) provide the appropriate methods for solving the hevea brasiliensis crisis in the community level in the southern part of Thailand.

The findings showed that 1) there was no significant difference between the influence on the government policy and the solution of hevea brasiliensis crisis in the southern part of Thailand ($\beta = .060$, NS), 2) the new theory agriculture with its efficiency at 23% had the influence on the solution of hevea brasiliensis crisis in the southern part of Thailand with the correlation at the 0.01 level of significance, and 3) the government policy and the new theory agriculture with their efficiency at 18% had mutual

influence on the solution of hevea brasiliensis crisis in the southern part of Thailand with the correlation at the 0.01 level of significance.

The policy suggestions were as follows. 1) The policymakers should have background knowledge and understanding on rubber production as well as administration in rubber plantation as the new theory agriculture, the path of Sufficiency Economy, considering both in procedures and participants' effects in order to reorganize the policy implementation for the success in assisting agriculturists. 2) Many more projects should be supported and launched so as to drive the public sector and help mutually focus on the advantages of new theory agriculture including the dissemination of the network. 3) In terms of the launch of reinforcement measure together with civil state guidelines, the government conducted the policy promoting the Integrated Farming System and Agroforestry to build together the public network which was driven and assisted by private sectors for better management.

Keywords : New theory agriculture, Sufficiency economy, Hevea brasiliensis crisis

บทนำ

ประเทศไทยมีพัฒนาการของความเจริญด้วยเกษตรกรรมอย่างยาวนาน ด้วยประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร เช่นเดียวกัน ในเขตพื้นที่ภาคใต้ ยางพารา ถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจอันดับต้น ที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล ในช่วงระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ พ.ศ.2534 เป็นต้นมา ไทยคือ ผู้ผลิตและส่งออกยางพาราเป็นอันดับ 1 ของโลกจากข้อมูลของ สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2548) ได้ให้ข้อมูลว่า ไทยมีพื้นที่ปลูกประมาณ 12 ล้านไร่ผลผลิตยางมีประมาณ 2.6 ล้านตัน ในจำนวนนี้ส่งออกประมาณ 2.3 ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 89 ของผลผลิตรวมทั้งประเทศ ซึ่งการส่งออกผลิตภัณฑ์ยาง ได้แก่ถุงมือยาง ยางยานพาหนะ ยางยึด ท่อยาง ยางรัดของ เป็นต้น ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เคยผลิตยางได้ประมาณ 1,500,000 ตันต่อปี กว่าร้อยละ 80 – 90 เพื่อการส่งออก

ภายหลังต่อมา นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 – 2559 ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นจุดเปลี่ยนที่เรียกว่า วิกฤตการณ์ ราคายางพาราตกต่ำ โดยข้อมูลจาก คลังสมองน้ำรู้ สัพเพเหระ

(2558) ได้อธิบายว่า ถึงแม้ในปี พ.ศ.2554 ราคายางพารา จะแตะระดับสูงสุดเป็นประวัติการณ์อยู่ที่ 174.44 บาทต่อกิโลกรัม แต่นับตั้งแต่ ปี พ.ศ.2555 เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. 2559 ราคาดีดต่ำลง เนื่องจาก ไม่มีการจัดโซนนิ่ง ควบคุมปริมาณการจัดการอย่างเหมาะสม ราคาของมีทิศทางเดียวกับราคาน้ำมัน โรงงานอุตสาหกรรมจึงหันมาซื้อพอลิเมอร์ที่ได้จากการกลั่นน้ำมันมาใช้ผลิตแทน ไทยผลิตและส่งออกในรูปสินค้าการเกษตรที่ไม่มีการแปรรูป จึงทำให้การส่งออกยางจากต่างประเทศน้อยลง ปัญหาเศรษฐกิจโลกชะลอตัว จินตนาการนำเข้ายางพาราจากไทย จึงทำให้สต็อกยางของไทยอยู่ในปริมาณที่สูง อีกทั้งต้นทุนผลิตรายมีแนวโน้มสูงขึ้น เป็นต้น

จากสาเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตยางพารา ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา นั้น รัฐบาลได้นโยบายเพื่อแก้ปัญหา ทั้งการให้เงินช่วยเหลือเกษตรกร โดยผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประสานงาน การออกมาตรการช่วยเหลือราคาของพาราขึ้นต่ำ และมีโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเกษตรกร อีกทั้ง การจัดตั้ง การยางแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับยางพาราโดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่ในฐานะหน่วยงานรัฐคอยอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกร ทั้งการแนะนำให้ความรู้ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา และในขณะเดียวกันในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ ก็ได้นำแนวพระราชดำริ การเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ ตามแนวปฏิบัติ 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจึงนำออกจำหน่าย ขั้นที่ 2 การรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปผลผลิต และ ขั้นที่ 3 การร่วมมือกับทุนขนาดใหญ่ (อภิชัย พันธเสน,สรวิชัย เปรมชื่น,และพิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา, 2550,น.คำนำ) เพื่อให้ตนเองอยู่ได้ในท่ามกลางสภาวะดังกล่าว

บทความนี้ได้ทำการศึกษาวิจัย เพื่อตอบคำถามว่า นโยบายรัฐและเกษตรทฤษฎีใหม่ มีอิทธิพลร่วมกันต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ได้อย่างไร ซึ่งทำการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในครอบครัวเกษตรกรชาวสวนยางพารา เกี่ยวกับความคิดเห็นในนโยบายรัฐที่มีต่อการแก้วิกฤตยางพารา โดยมีเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้ง การเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในระดับชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายรัฐที่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้
2. เพื่อศึกษาการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ได้ในระดับ

ชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

(1) ตัวแปรอิสระ คือ นโยบายรัฐในการจัดการแก้ปัญหาทางพารา ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2555- 2559 และ การเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมทั้ง มีตัวแปรที่สร้างขึ้นใหม่ (Product Term) คือ นโยบายรัฐการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลร่วมกันของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

(2) ตัวแปรตามคือ การแก้วิกฤตทางพาราภาคใต้

2. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่

กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาหมาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งมีครอบครัวเป็นเกษตรกรสวนยางพาราภาคใต้ จำนวน384คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

กรกฎาคม 2559 ถึง มีนาคม2560

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ความเป็นมาและสถานการณ์ของวิกฤตทางพาราภาคใต้

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีการปลูกในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้ มาจนับร้อยปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2442 มีการผลิตและส่งออกยางดิบจำหน่ายทั่วโลกเป็นอันดับหนึ่งมาอย่างต่อเนื่อง (จินตน์กานต์ งามสุทธา, 2554 : 44) ทำรายได้จากการส่งออกยางพาราให้กับประเทศไทยจำนวนมหาศาลซึ่งจากข้อมูลศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร (กระทรวงพาณิชย์,2560) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 จนถึงปี 2554 มูลค่าการส่งออกยางพาราของไทยเพิ่มขึ้นจาก 29,000 ล้านบาทต่อปี ในปี พ.ศ.2536 เป็น 382ล้านบาทต่อปี ในปีพ.ศ. 2544 ซึ่งหลังจากปี 2544 เป็นต้นมา มูลค่าการส่งออกยางพาราของไทยกลับลดลงอย่างต่อเนื่อง จนเหลือเพียง 155 ล้านบาทต่อปีในปี พ.ศ. 2559 ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าประเทศไทยผลิตยางพาราได้น้อยลง ในทางกลับกันประเทศไทยมีผลผลิตจากยางพารา และปริมาณการส่งออกเพิ่มมากขึ้นเห็นได้จากสถิติของการผลิตยางตั้งแต่ปี 2536 จนถึงปี 2559 (สถาบันวิจัยยาง,2560) ประเทศไทยผลิตยางพาราได้เพิ่มขึ้นจาก 1.5 ล้านเมตริกตันต่อปี ในปี พ.ศ. 2536 เป็น 4.4ล้านเมตริกตันต่อปี ในปี 2559 และปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 1.3 ล้านเมตริกตันต่อปี เป็น 3.7 ล้านเมตริกตัน

จากสถิติดังกล่าวเป็นสัญญาณให้เห็นว่าปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นไม่ได้อยู่ที่ปริมาณการผลิตหรือการส่งออก แต่อยู่ที่ราคาของยางพาราที่ตกต่ำลง ซึ่งในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2554 ยางพาราสามารถขายได้อยู่ที่กิโลกรัมละ 183.64 บาท แต่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา

ราคายางพาราต่อกิโลกรัมกลับลดลงเรื่อยๆ จากกิโลกรัมละไม่ถึง 100 บาทในปี พ.ศ. 2555 เหลือกิโลกรัมละ ไม่ถึง 80 บาทในปี พ.ศ. 2556 (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556) และในช่วงราคาตกเหลือเพียงกิโลกรัมละ 30 กว่าบาท

จากสถานการณ์ราคายางพาราที่ตกลงจนถึงขั้นวิกฤตส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราอย่างมาก ซึ่งสาเหตุหลักๆ ของวิกฤตราคายางพาราเกิดขึ้นจากหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ การใช้ผลิตภัณฑ์บางสังเคราะห์แทนการใช้ยางพารา ภาวะน้ำท่วมใหญ่ในช่วงปี พ.ศ. 2554 ความผันผวนทางเศรษฐกิจโลก เช่น กรณีวิกฤตสินเชื่อด้วยคุณภาพของสหรัฐอเมริกา วิกฤตหนี้สาธารณะของสหภาพยุโรป รวมทั้งเศรษฐกิจจีนที่เริ่มชะลอตัวทำให้มีสต็อกยางทั้งในประเทศและต่างประเทศอยู่ในระดับสูง สินค้าล้นตลาดเกินปริมาณความต้องการใช้ของตลาดโลก ส่งผลให้ราคายางพาราของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องจนเกิดวิกฤต

2. นโยบายรัฐกับการแก้วิกฤตการณ์ยางพาราภาคใต้

ยางพาราเป็นพืชยืนต้นที่ปลูกแล้วมีระยะเวลาการให้ผลผลิตที่ยาวนาน คือ มีช่วงระยะเวลาก่อนเปิดกรีดอยู่ระหว่าง 5 ปีครึ่งถึง 7 ปีครึ่ง และเมื่อเปิดกรีดได้แล้ว ก็จะสามารถกรีดเพื่อเอาน้ำยางได้จนกระทั่งอายุประมาณ 25 ปี ยางพาราจึงเป็นพืชที่อุปทานมีความยืดหยุ่นต่ำการปรับเปลี่ยนผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทำได้ยาก ใช้เวลานานเพราะต้องใช้ระยะเวลากว่า 25 ปี ในการตัดต้นยางแต่ละรอบ ในการกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลจึงต้องมีการวางแผนระยะยาว ไม่สามารถกำหนดนโยบายในลักษณะปีต่อปีเหมือนพืชระยะสั้นอื่นๆ เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น อย่างไรก็ตามการกำหนดนโยบายของรัฐระยะยาวอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการนำมาใช้แก้ไขปัญหา หรือนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ของตลาดสินค้าเกษตรกรรมที่มีความผันผวนอย่างมาก ทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ การมีนโยบายระยะสั้นและระยะกลางรองรับต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องกำหนดอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงในการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติให้บรรลุผล (เกศราภรณ์ สุวรรณชนะ, 2549 : 58) ทั้งนี้ในการกำหนดนโยบายทั้งระยะสั้นและระยะยาวดังกล่าวต้องกำหนดเป้าหมายเพื่อการยกระดับรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน ทำให้อำนาจส่วนรวมมีความเป็นธรรมและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับราคา เช่น การรับจำนำผลผลิตการเกษตร การประกันรายได้ เป็นต้น และนโยบายที่ไม่เกี่ยวข้องกับราคา เช่น นโยบายการให้สินเชื่อ นโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เป็นต้น (สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2557 : 47-48) จากสถานการณ์วิกฤตราคายางพาราตกต่ำที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ออกนโยบายต่างๆ มาเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น การอนุมัติวงเงินช่วยเหลือเกษตรกร เพื่อช่วยเหลือ

เกษตรกรที่มีพื้นที่ยางเปิดกรีด และต้นยางอายุไม่เกิน 25 ปี โดยต้องเป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิถูกต้องตามกฎหมาย และจำกัดไม่เกิน 25 ไร่ รวมถึงการอนุมัติเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งทั้งหมดเป็นการออกค่าใช้จ่ายช่วยเหลือเฉพาะหน้า นโยบายเพิ่มมูลค่ายางพาราที่เสนอให้มีการลดต้นทุนการผลิต โดยการช่วยเหลือปัจจัยการผลิต ซึ่งนโยบายดังกล่าวไม่ได้แก้ปัญหาจากต้นเหตุที่แท้จริง กล่าวคือ ในภาพรวมได้เน้นการแก้ไขในระยะสั้น และเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด เห็นได้จากการปริมาณการใช้ยางที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ซึ่งเป็นสัญญาณที่ไม่ดีนักต่อราคายางพาราที่มีแนวโน้มที่จะตกต่ำลงได้ หากรัฐบาลไม่รีบดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดการใช้ยางที่มากขึ้น หรือหามาตรฐานการที่เพิ่มมูลค่าให้กับยาง

นอกจากนั้นนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตในอดีต ด้วยการส่งเสริมการปลูกยางพาราในช่วงที่ผ่านมาทำให้ปริมาณยางมีจำนวนมาก และไม่สามารถลดการปลูกลงได้ เนื่องจากต้นยางมีอายุในการกรีดยางได้ยาวนานถึง 25 ปี เมื่อราคายางตกต่ำในช่วงปี พ.ศ. 2555-2559 ที่ผ่านมา ส่งผลต่อราคายางตกต่ำจนนำไปสู่วิกฤตยางพาราในที่สุด ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจโลกทั้งจากสหรัฐอเมริกา ยุโรป และจีนยิ่งซ้ำเติมให้ปัญหายากที่จะแก้ไขมากยิ่งขึ้น จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินนโยบายผิดพลาด และไม่สามารถแก้ไขปัญหาลดขึ้นได้ ไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง

3. แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางและวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริสำหรับเกษตรกรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสมดุลในการดำเนินชีวิต พร้อมรับต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติด้านวัตถุ เช่น ปัจจัยการผลิตและการบริโภค ในมิติด้านสังคม เช่น การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในชุมชน ในมิติด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า การมีจริยธรรมสิ่งแวดล้อม โดยการดูแลใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม (ธงชัย นิลคำ, 2557 : 32) และในมิติด้านวัฒนธรรม เช่น การมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคม (ประสพสุข ฤทธิเดช และปวีณา แก้วอาจ, 2559 : 189) ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรรู้จักวิธีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่ตนเองมีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ที่ดิน น้ำ ต้นไม้ พืชผล สัตว์เลี้ยงต่างๆ มาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจทำให้เกษตรกรที่รายได้พึ่งพาตนเองได้ เป็นแนวทางและวิธีการที่จะทำให้ชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความเข้มแข็งเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศและสังคมไทย ซึ่งขั้นตอนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่มี 3 ขั้นตอนดังนี้ (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2556)

ขั้นที่ 1 ในระดับบุคคลและครอบครัวโดยมุ่งเน้นแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำต้องพึ่งฝนและมีความเสี่ยงจากปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก โดยมีข้อสมมติว่าเกษตรกรมีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ไขปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรมีข้าวเพื่อการบริโภคได้ระดับหนึ่งและใช้ที่ดินส่วนที่เหลือตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของครอบครัวและสร้างรายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆซึ่งไม่สามารถผลิตได้เอง ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว

ในเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นแรกจะเห็นได้ว่าการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรเป็นหลัก ให้สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองจากการปลูกพืชหลากหลายชนิด การมีแหล่งน้ำใช้ทางการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย เพื่อไม่ได้รับความเดือดร้อน หรือได้รับน้อยความเดือดร้อนน้อยที่สุดจากผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอก เปลี่ยนการปลูกยางพาราชนิดเดียวมาเป็นการทำเกษตรที่หลากหลาย เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงจากราคาตลาดโลกที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งมีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ขั้นที่ 2 ในระดับชุมชนและระดับองค์กร ซึ่งสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มสหกรณ์ หรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานแล้ว เพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและตามความสามารถของตนเอง ทำให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกิดความพอเพียงในวิถีการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นการรวมพลัง เน้นการพึ่งพาตนเองสามารถสร้างรายได้ได้ ซึ่งการที่จะทำให้การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน (เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร วัชรินทร์ สุทธิชัย และสมเจตน์ ภูศรี, 2558 : 54-55) เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ การพัฒนาสังคมฯฯ ไปสู่ความเข้มแข็ง เกิดการรวมพลังปัญญาภูมิปัญญาแรงงาน ทนหรือทรัพยากร สามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกและถ้ามีความสัมพันธ์กับภายนอกที่จะต้องพึ่งพาทำให้มีพลังอำนาจในการต่อรองมีความเป็นธรรมในสังคมเกิดขึ้น

ในเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นนี้ จะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีการสร้างชุมชนของผู้ปลูกยางพาราให้เข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือ พึ่งพา และพัฒนาผลิตผลจากยางพาราให้มีคุณภาพ มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น ด้วยการแปรรูปเป็นสินค้าต่างๆ รวมถึงยังเป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองในตลาดซื้อขายยางพาราได้อีกด้วย

ขั้นที่ 3 ในระดับประเทศและระดับสังคม โดยการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้มีความหลากหลายขั้นนี้เป็นขั้นเชื่อมโยงกับขั้นที่ 2 คือ ขั้นการเชื่อมโยงกับภายนอกเช่นภาคธุรกิจภาคราชการและภาคองค์กรพัฒนาเอกชนหรือเอ็นจี

โอ (Non-Government Organization: NGO) ในด้านงานทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข้อมูลข่าวสารเพื่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้มีความหลากหลายมากขึ้น พึ่งพากันเองและพึ่งพาตนเองได้ในระดับที่สูงขึ้น เช่น การประยุกต์ในการสร้างระบบพันธสัญญากับทางบริษัทต่างๆ ควบคู่ไปกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ ในการร่วมกันพัฒนาสินค้าทางการเกษตร การเป็นแหล่งตลาดส่งออก ทั้งนี้เกษตรกรต้องยึดพื้นฐานการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ไว้เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างระบบพันธสัญญาเพื่อให้ยังคงสามารถพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนยังเข้มแข็ง ป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน และสินค้าทางการเกษตรได้รับการพัฒนาและส่งออกสู่ตลาดได้อย่างครบวงจร (สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2558 : 5-6) ตัวอย่างหนึ่งของความร่วมมือกับภายนอก เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับหน่วยงานด้านวิชาการที่ชุมชนบ้านหินลาด ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมมือกันแก้ปัญหาความยากจน ปัญหาสุขภาพ ด้วยการผลิตข้าวหอมนิล โดยความร่วมมือกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในการสร้างโรงเรียนสำหรับชาวนาในการพัฒนาการปลูกข้าวที่ลดการใช้สารเคมีร่วมกัน การปลูกข้าวแบบอแกนิกส์ การพัฒนาคุณภาพดิน ซึ่งผลที่ได้คือการที่เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น (Prasopsuk, 2559 : 53, 57)

สำหรับเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นสุดท้ายนี้ จะช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเครือข่ายต่างๆ ในการพัฒนานวัตกรรมและการแปรรูป การเป็นแหล่งทุน การพัฒนาความรู้ใหม่ๆทางการเกษตร และเทคโนโลยีการเกษตรที่จำเป็น การสร้างผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชนต่างๆ

หากเกษตรกรสามารถการนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ได้อย่างเข้าใจ และถูกต้องแล้วนั้นจะส่งผลให้เกิดประโยชน์หลายประการต่อเกษตรกร ดังนี้

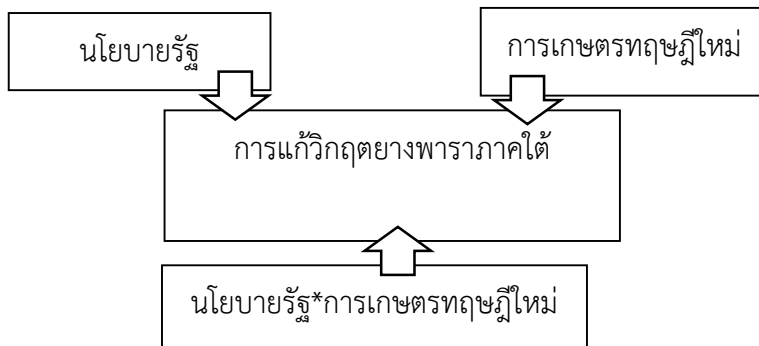
1. เกษตรกรพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัดไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ไม่เดือดร้อนจนเกิดปัญหาชีวิต
2. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย เกษตรกรสามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชผักต่างๆ ที่ใช้น้ำน้อยไม่ต้องพึ่งพาระบบชลประทาน ซึ่งอาจจะไม่ทั่วถึงและล่าช้า เกษตรกรยังมีกิน มีรายได้
3. ถ้าฝนตกต้องตามฤดูกาล มีน้ำดีตลอดปี แนวทางทฤษฎีใหม่ก็สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรร่ำรวยขึ้นได้
4. กรณีที่เกิดอุทกภัยเกษตรกรก็สามารถฟื้นตัวและช่วยเหลือตนเองได้ในระดับหนึ่ง ไม่ต้องให้ราชการช่วยเหลือมากเกินไป เป็นการประหยัดงบประมาณของชาติเพราะเกษตรกรปลูกพืชหลายอย่างเลี้ยงสัตว์ไว้หลายชนิดไม่ได้ทำเพียงอย่างเดียวในปริมาณซึ่งอาจเสียหายจากอุทกภัยและไม่มีอย่างอื่นมาชดเชย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้กรอบแนวคิดการวิจัย ตามภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะตัวแปรกำกับระหว่างนโยบายรัฐกับการแก้ปัญหาวิกฤตอย่างพาราภาคใต้

สมมุติฐานการวิจัย

1. นโยบายรัฐมีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตอย่างพาราภาคใต้
2. การเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตอย่างพาราภาคใต้
3. นโยบายรัฐและการเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลร่วมกันต่อการแก้วิกฤตอย่างพาราภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะตัวแปรกำกับระหว่างนโยบายรัฐกับการแก้ปัญหาวิกฤตอย่างพาราภาคใต้ ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Dixon et al., 1987 อ้างใน สีน พันธุ์พินิจ, 2549 : 128) คือ ทำการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาภาคใต้ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีครอบครัวประกอบอาชีพทำเกษตรสวนยางพาราโดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างได้เทียบกับตารางสำเร็จรูปของเครอซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970อ้างใน สีน พันธุ์พินิจ, 2549 : 137) เนื่องจาก นักศึกษา

ภาคใต้ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีเป็นจำนวนมาก จึงเทียบกับประชากร จำนวน 100,000 คน ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 384 คน

การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด ได้ทำการทดสอบกับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ ที่มีครอบครัวประกอบอาชีพทำ เกษตรสวนยางพารา จำนวน 30 คน ซึ่งแบบสอบถามมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .861 โดยเมื่อแยกทดสอบในแต่ละตัวแปร พบว่า ตัวแปรนโยบายรัฐ มีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .929 ค่า Factor Loadings อยู่ระหว่าง .777 -.882 ตัวแปรการเกษตรทฤษฎีใหม่ มีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .848 ค่า Factor Loadings อยู่ระหว่าง .685 -.917 และ ตัวแปรการแก้วิกฤตยางพารา มีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .745 ค่า Factor Loadings อยู่ระหว่าง .570 -.671 (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด

ตัวแปร	Factor Loadings	Cronbach's Alpha
นโยบายรัฐ	.777 -.882	.929
การเกษตรทฤษฎีใหม่	.685 -.917	.848
การแก้วิกฤตยางพารา	.570 -.671	.745

การวิเคราะห์ผลทางสถิติ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณ วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ Multiple Regression Analysis, Product Term, Interaction Effect กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1.การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 384 ชุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.8 รองลงมาเป็น เพศหญิง ร้อยละ 31.3 มีอายุส่วนใหญ่ 20 – 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.8 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 60.2 ระยะเวลาที่ครอบครัวประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ส่วนใหญ่ 20 – 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.0 และ รายได้ส่วนใหญ่ของครอบครัวต่ำกว่าหรือ เท่ากับ 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.3

2.การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะตัวแปรกำกับระหว่างนโยบายรัฐกับการแก้ปัญหาวิกฤตยางพาราภาคใต้

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม (การแก้ปัญหาวิกฤตยางพาราภาคใต้)	
	P - Value	Coefficient (Beta)
นโยบายรัฐ	.238 (NS)	.060
Adjusted R Square=.01 Constant = 2.303 F = 1.398		
การเกษตรทฤษฎีใหม่	.002	.160**
Adjusted R Square =.23 Constant = 2.073 F =10.048		
นโยบายรัฐ*การเกษตรทฤษฎีใหม่	.005	.143**
Adjusted R Square=.18 Constant = 2.033 F =7.977		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

***นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001

1) สมมุติฐาน : นโยบายรัฐมีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาวิกฤตยางพาราภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่านโยบายรัฐไม่มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาวิกฤตยางพาราภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = .060$, NS) อภิปรายผลการศึกษาดังกล่าวตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ออกนโยบายที่ไม่ได้แก้ปัญหาจากต้นเหตุที่แท้จริง กล่าวคือ ในภาพรวมได้เน้นการแก้ไขในระยะสั้น เช่น การอนุมัติวงเงินช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งเป็นการออกค่าใช้จ่ายช่วยเหลือเฉพาะหน้า นโยบายเพิ่มมูลค่ายางพาราที่เสนอให้มีการลดต้นทุนการผลิต โดยการช่วยเหลือปัจจัยการผลิต เป็นวิธีการแก้ปัญหาในระยะสั้นที่ไม่ตรงจุด ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าว ไม่เป็นที่พอใจแก่เกษตรกร โดยอาชีวน แกสมาน (ม.ป.ป.อ้างในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556,น.6) ได้ให้ข้อมูลว่า มีปริมาณการใช้ยางเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง สะท้อนให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพในนโยบายเพิ่มมูลค่ายางพาราของรัฐบาล นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการจัดสรรสวนยาง ความหลงผิดและกับดักทางสถาบันนำไปสู่นโยบายที่ผิดพลาด และการจัดการผลผลิต การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาง ที่รัฐมีโครงการเน้นเพิ่มผลผลิตยางพารา มาตลอด แต่เมื่อเกิดจุดเปลี่ยน โดยตั้งแต่ช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 – 2559 กลับกลายเป็นว่า ราคาของยางอยู่ในระดับต่ำ จากเศรษฐกิจโลกและ

เศรษฐกิจจีนชะลอตัว และ ผลการเพิ่มผลผลิตดังกล่าวก็ซ้ำเติมปัญหาราคายางตกต่ำอย่างต่อเนื่อง (ประชา คุณธรรมดี,2559,น.1)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึง ความล้มเหลวในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ที่ผิดพลาดตั้งแต่การออกนโยบาย นำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งต่อให้มียุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขทางพาราในลักษณะใด ก็ไม่เกิดผลสำเร็จในการช่วยเหลือเกษตรกรให้ผ่านวิกฤตการณ์ดังกล่าวที่กำลังเผชิญอยู่ได้ หนำซ้ำ ยังเป็นการยิ่งก่อปัญหาให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น นโยบายของรัฐจึงไม่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตทางพาราภาคใต้ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับวิจัยของ นฤมล นิราทร (2550) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องเศรษฐกิจนอกภาคทางการ ในเขตเมืองเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ ภาพลักษณ์และวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่แคบ การขาดแคลนข่าวสารข้อมูล ความรู้ รวมทั้ง นโยบายของรัฐ เช่น นโยบายสินเชื่อ และ คล้ายกับ การให้สัมภาษณ์ของ บุญชัย ทองวิเศษสุข (ม.ป.ป. อ้างใน ฐิริปัญญา เกิดศรี,2553,น.81) ภายใต้การศึกษาวินิจฉัยเรื่องปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน : ศึกษากรณี ตำบลนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีผลการวิจัยว่า ในส่วนของภาครัฐ คิดว่า ยังให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะเป็นนโยบายในระดับกระทรวงที่กำหนดเป้าหมาย โครงการ หรือ งบประมาณมาไม่เพียงพอ ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เกิดความชะงักงันในการดำเนินงาน และการพัฒนาต่อยอด อีกทั้งยังเหมือนกับ การศึกษางานวิจัยของ ชัยภักดิ์ จันทรวีไล (ม.ป.ป. : 32 - 33) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายของรัฐในด้านการรักษาเสถียรภาพราคาข้าว ที่มีผลการวิจัย พบว่า “มาตรการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือก” ปัญหาราคาข้าวเปลือกตกต่ำ ในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวถึงแม้รัฐบาลจะมีการกำหนดมาตรการแทรกแซงตลาดข้าวเปลือกไว้หลายโครงการแต่ก็ประสบปัญหาอุปสรรคและไม่สามารถจัดการให้ประสบผลสำเร็จได้และผู้ที่กำหนดนโยบายรัฐในด้านการรักษาเสถียรภาพราคาข้าว คือ คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) หรือคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวแห่งชาติ (นบข.) ไม่ได้ให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการข้าวและมีความรู้ความเข้าใจ อีกทั้ง มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับผลกระทบโดยตรง เข้ามาเป็นคณะกรรมการ อีกทั้ง นโยบายรัฐในด้านการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเป็นนโยบายระยะสั้น ตอบสนองความต้องการของพรรคการเมืองที่หาเสียงแบบประชานิยม และได้เข้ามาเป็นรัฐบาลเนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีจำนวนมาก และยังพบว่านโยบายรัฐในด้านการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก พยายามกำหนดราคาข้าวเปลือกที่ต้นทุนทางผลิตเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

แตกต่างจาก ผลการศึกษาของ โชติ ถาวร, สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, โนริยุกิ ชูซูกิ, และ ชนิษฐา จันทบุตร (ม.ป.ป. : 954) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายการพัฒนาของ รัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชนในชุมชนอ่าวปากคลอง จังหวัด ภูเก็ต ซึ่งผลการวิจัย พบว่า นโยบายการพัฒนาของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงใน ชีวิตของประชาชนในชุมชนอ่าวปากคลอง ได้แก่ การสัมปทานป่าชายเลน การทำนาถุ้ง กุ้งกุลาดำ การประมงพาณิชย์ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนใน ชุมชนอ่าวปากคลองในด้านบวก คือ ทำให้ประชาชนในชุมชนมีอาชีพรายได้ และความ เป็นอยู่ในสังคมสมัยใหม่ที่ดีขึ้นและการทดสอบสมมุติฐานที่ 1 ยังได้แตกต่างจากงานวิจัย ของ กัมปนาท พรพรหมวินิจ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์, และ บุญเรือง ศรีเหรียญ (2560 : 1 – 2) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลการนำนโยบายพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออก ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรการ สนับสนุนทางการเมือง มีประสิทธิผลต่อการนำนโยบายพัฒนาชุมชนไปปฏิบัติของเทศบาล ในภาคตะวันออกได้ร้อยละ 54.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปได้ว่าในการทดสอบสมมุติฐานที่ 1 ผลการศึกษา คือ นโยบายรัฐไม่มีอิทธิพลต่อ การแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เป็นจุดอ่อนที่สะท้อนถึง ความไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลในช่วงปี พ.ศ.2555 - 2559 คือ การ ไม่มองถึงภาพในระยะยาวที่ยั่งยืน แต่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาในระยะสั้น เร่งด่วน เฉพาะหน้า ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีสถานการณ์ต่าง ๆ มากระทบ จึงทำให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะรอดพ้น จากวิกฤตการณ์ได้ ซึ่งให้เห็นว่า นโยบายของรัฐที่ออกมามาตรการต่าง ๆ ในระยะเวลาที่ผ่านมา เพื่อทำการแก้ปัญหานั้น เกิดความล้มเหลว

2) สมมุติฐาน : การเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ ผลการวิจัย พบว่า การเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ โดยมีความสัมพันธ์สอดคล้องในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = .160, p < .01$) ซึ่ง การเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถอธิบายผลการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ ได้ร้อยละ 23.00 อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางควรนำแนวทางการเกษตรทฤษฎีใหม่มา ใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านยางพารา โดยการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 ที่เน้นการ จัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กไม่ใหญ่มากเกินไปให้เกิดประโยชน์สูงสุด (มูลนิธิ ชัยพัฒนา, 2560) โดยเริ่มจากการขุดบ่อเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการดำรงชีวิต และในการทำ การเกษตร รวมทั้งไถ่เลี้ยงสัตว์น้ำ และพืชน้ำตื้นๆ การให้ปลูกข้าวไว้ใช้ในการบริโภคที่ จำเป็น รวมถึงการปลูกพืชหลากหลายชนิดเพื่อกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจที่อาจเกิด ขึ้นกับราคาของยางพารา และสุดท้ายคือการเลี้ยงสัตว์ และทำโรงเรือนไว้เพื่อประโยชน์ทาง เศรษฐกิจอื่นๆ เช่นการเพาะเห็ด เป็นต้น ซึ่งเมื่อเกษตรกรสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองจากการ

ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 แล้ว ควรพัฒนาสู่การนำเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 มาใช้เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน โดยการรวมกลุ่มผู้ผลิตยางพาราในการสร้างผลิตภัณฑ์ต่างๆจากยางพารา เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับน้ำยาง เช่น การแปรรูปน้ำยางพาราเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ การนำพืชเศรษฐกิจอื่นๆที่ปลูกนอกเหนือจากยางพารามาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และที่สำคัญของการรวมกลุ่ม คือ การรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองทางการตลาด ไม่ถูกกดขี่ราคาจากพ่อค้าคนกลางหรือจากนายทุน ประการสุดท้ายคือการนำเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 มาเพิ่มศักยภาพในการผลิต ในการหาแหล่งทุน พัฒนาความรู้ของเกษตรกร โดยร่วมมือกับองค์การภายนอก หรือบริษัทขนาดใหญ่ เช่น ธนาคาร บริษัท เพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกัน (Mutual benefits) ของทั้ง 2 ฝ่าย

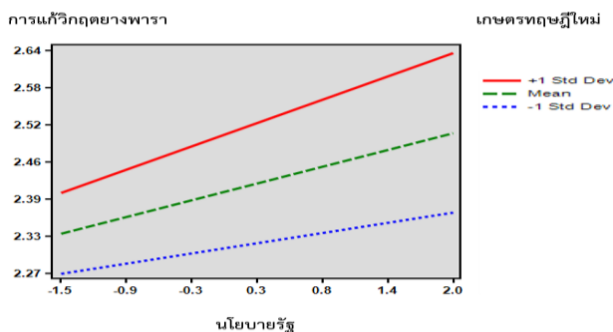
ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้นั้น สามารถช่วยแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ได้ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของบงการ และวีระพล (2554,น.11-16) ที่ศึกษาเรื่องการปลูกพืชตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ปลูกข้าวและยางพารา ผลการศึกษาพบว่า การปลูกพืชชนิดอื่น ได้แก่ ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วพราง สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกรที่ปลูกยางพาราได้ เกิดการกระจายและใช้แรงงานอย่างเต็มที่โดยไม่กระทบกับกิจกรรมเดิม เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมในช่วงพักหน้ายางของเกษตรกร นอกจากนี้พืชตระกูลถั่วเหล่านี้ยังช่วยในการคลุมดิน และบำรุงดินในสวนยางพารา เป็นพืชที่เกื้อกูลกันในระบบเกษตรนั่นเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ ณรงค์ฤทธิ์ อินทรสอน (2559,น.9-12) ที่ศึกษาเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพยางพารา ผลการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหายางพาราด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพาราด้วยการจัดทำยางก้อนถ้วย โดยธนาคารเป็นผู้ให้สินเชื่อในข้อปัจจัยการผลิตต่างๆ ซึ่งผลที่ได้จากการแปรรูปยางพาราทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นรวมกันนับล้านบาท

สรุปได้ว่าการทดสอบสมมุติฐานที่ 2 ผลการศึกษา คือ การเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลต่อการแก้วิกฤตยางพาราภาคใต้ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเนื่องเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีความสามารถ มีความรู้ที่มากขึ้นจากการทำกิจกรรมที่หลากหลายขึ้นทั้งการปลูกพืชหลากหลายชนิด การเลี้ยงสัตว์ต่างๆ และนำไปสู่การสร้างรายได้จากหลากหลายทางมากกว่าการปลูกยางพาราเพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังเป็นการลดความเสี่ยงอันเกิดจากความผันผวนของราคายางพาราในตลาดโลก ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเองและชุมชน ซึ่งเกษตรทฤษฎีใหม่ในแต่ละขั้นตอนทำให้เกษตรกร และชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น เพิ่มอำนาจการ

ต่อรอง เพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้า ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางเกษตรกรรมต่างๆ ได้เอง
อันนำไปสู่การพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3) สมมุติฐาน : นโยบายรัฐและการเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลร่วมกันต่อการแก้
วิกฤตยางพาราภาคใต้

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายรัฐและการเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลร่วมกันต่อการแก้
วิกฤตยางพาราภาคใต้ โดยมีความสัมพันธ์สอดคล้องในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ (β
= .143, $p < .01$) ซึ่ง นโยบายรัฐและการเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถอธิบายผลการแก้วิกฤต
ยางพาราภาคใต้ ได้ร้อยละ 18.00 และ หากนโยบายรัฐยิ่งสนับสนุนตามแนวทาง
การเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับที่สูงขึ้น เป็นผลให้การแก้วิกฤตยางพาราได้ผลที่สูงขึ้น ดัง
ภาพที่ 2

ภาพที่ 2: นโยบายรัฐและการเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลร่วมกันต่อการแก้วิกฤตยางพารา
ภาคใต้

อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า รัฐต้องมีนโยบายที่แก้ปัญหาด้านยางพาราให้กับ
เกษตรกร โดยอยู่บนฐานของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามทฤษฎีใหม่ จึงจะทำให้
ปัญหาได้รับการแก้ไข ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวได้ โดยในการดำเนินงาน รัฐบาล
ต้องออกนโยบายที่ทำการสนับสนุนเกษตรกร ให้เป็นไปในลักษณะการเกษตรทฤษฎีใหม่
เช่น ในกรณีของการยางแห่งประเทศไทย ที่ได้ขับเคลื่อนนโยบายรัฐ ตามโครงการควบคุม
ปริมาณการผลิต ส่งเสริมชาวสวนยางปลูกแทนด้วยพืชสำคัญทางเศรษฐกิจมุงเป้า 4 แสน
ไร่/ปี โดยส่งเสริมเกษตรกรชาวสวนยางโค่นยางเก่า ตันยางทรุดโทรมเสียหาย หรือ ตันยาง
ที่ให้ผลผลิตน้อย และ ตันยางมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ให้มาขอรับสิทธิ์หรือขอคำปรึกษาได้ที่
การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) จังหวัดหรือสาขาที่อยู่ในพื้นที่ของเกษตรกร เพื่อขอรับการ
ส่งเสริมปลูกแทนได้ในอัตราไร่ละไม่เกิน 16,000 บาทต่อไร่ (การยางแห่งประเทศไทย
,2559) ซึ่งหากการดำเนินโครงการดังกล่าว ได้มีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อดู

ความก้าวหน้า จะเป็นผลให้รัฐ ได้เห็นถึงผลลัพธ์ทั้งในทางบวกและทางลบ สามารถนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อการแก้ปัญหาให้ตรงจุดได้ยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า การออกนโยบายเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติของรัฐบาลต่อการแก้ปัญหาวิกฤตทางพาราภาคใต้ให้เป็นผลต่อเนื่องในความกินดี อยู่ดี ระยะยาวได้นั้น ต้องเป็นไปในลักษณะของนโยบายที่มีฐานตามเกษตรทฤษฎีใหม่ ของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะจะเป็นผลให้เสริมการพัฒนาให้มีความยั่งยืนแก่เกษตรกรได้ในระดับที่สูงขึ้น

ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ จันตะนี (2547) ที่ได้ศึกษาโครงการวิจัยและพัฒนาตลาดในระดับต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่า การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่นนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและขีดความเข้มแข็งให้กับประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างครบวงจร ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูปสินค้าและการตลาดทางเลือกหรือตลาดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างวิสาหกิจขนาดย่อมในระดับชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งในระดับฐานการผลิตให้เข้มแข็ง และส่งเสริมธุรกิจชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นการให้ทรัพยากรในท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่น และเป็นการส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในท้องถิ่น การรวมกลุ่มของประชาชนจึงเป็นเงื่อนไขในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและยังเป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองทางด้านธุรกิจและสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2560 : 160) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทำเกษตรประณีต มีผลการวิจัยว่า องค์ประกอบในด้านทุน สุขภาพ ความรู้ด้านการเกษตร ด้านการจัดการ นำไปสู่การประยุกต์ใช้เกษตรกรใช้ทฤษฎีใหม่ในการพึ่งตนเอง

แตกต่างจาก ผลการศึกษาของ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล, พลากร สัตย์เชื้อ, และ อริศรา ร่มเย็น (2558 : 35 - 50) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความรู้ภาคปฏิบัติและบทเรียนกับการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกพืชร่วมยาง ซึ่งผลการวิจัย พบว่า การจัดตั้งเครือข่ายเกษตรทางเลือก โดยภาคประชาชน แม้จะเป็นผลลัพธ์ให้เกษตรกรมีความมั่นใจมากขึ้นทั้งความรู้และการปฏิบัติในเชิงเทคนิคและเชิงเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติส่วนตัวที่นิยมทำสวนยางเชิงเดี่ยวมากกว่า เพราะไม่ยอมมีการะอื่น ๆ นอกจากยางพาราเท่านั้น

สรุปได้ว่าการทดสอบสมมุติฐานที่ 3 ผลการศึกษา คือ นโยบายรัฐและการเกษตรทฤษฎีใหม่มีอิทธิพลร่วมกันต่อการแก้ปัญหาวิกฤตทางพาราภาคใต้ โดยมีความสัมพันธ์สอดคล้องในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ และ หากนโยบายรัฐยังสนับสนุนตามแนวทาง

การเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับที่สูงขึ้น ยิ่งเป็นผลให้การแก้วิกฤตยางพาราได้ผลที่สูงขึ้นเช่น
ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ หากมีการประเมินร่วมกันเป็นระยะๆ จะทำให้เห็นถึงผลลัพธ์
ทั้งในด้านบวกและด้านลบ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่ความยั่งยืนในระยะยาว
ของเกษตรกรได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้ที่กำหนดนโยบาย ควรมีความรู้ และ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิต การ
บริหารจัดการ พื้นที่สวนยางพารา ตามแนวทางการเกษตรทฤษฎีใหม่ของแนวคิดปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในกระบวนการ และผลกระทบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การ
แก้ไขในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จ ช่วยเหลือเกษตรกรได้

2) ส่งเสริมให้มีโครงการต่าง ๆ โดยให้เกษตรกรเกิดการขับเคลื่อนภาคประชาชน
ที่สนับสนุนให้เห็นถึงประโยชน์ของการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อการสร้างจุดร่วมกันและขยาย
ผลต่อยอดสร้างเครือข่ายได้

3) การออกมาตรการเสริมแรงด้วยแนวทางประชารัฐโดยรัฐออกนโยบายส่งเสริม
การทำเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกพืชร่วมยาง และส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายภาค
ประชาชนในการรวมกลุ่มกัน โดยมีภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อน เพื่อให้
เกษตรกรดำเนิน จัดการได้อย่างคล่องตัว

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้กับเกษตรกรในพื้นที่

2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ธนาคาร
และบริษัทต่างๆ ในการร่วมกันพัฒนาการผลิตยางพาราในรูปแบบต่างๆ และสร้างช่องทาง
ทางการตลาดให้กับชุมชน เพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาในพื้นที่ปลูกยางพาราในภาคอื่นๆ ที่มีการปลูกยางพารา
นอกเหนือจากภาคใต้ด้วย เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ และหาแนว
ทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับแต่ละภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท พรพรมวินิจ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และ บุญเรือง ศรีเหรียญ. (2560).
“ประสิทธิผลการนำนโยบายพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไป
ปฏิบัติของเทศบาลในภาคตะวันออก”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 36 (1), (น. 1- 2).
- เกศราภรณ์ สุวรรณชนะ. (2549). *การวิเคราะห์ผลกระทบนโยบายทางพาราของรัฐที่มีต่อ
ผู้ผลิตและผู้บริโภคในประเทศไทย พ.ศ. 2537-2546* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต)มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- จินตน์กานต์ งามสุทธา. (2554). 111 ปี กับความสำเร็จของยางพาราไทย. *วารสาร น.ส.พ.
กสิกร*. 84 (3), 44.
- ชัยภักดิ์ จันทรวีโร. (ม.ป.ป.). “นโยบายของรัฐในด้านการรักษาเสถียรภาพราคาข้าว”.
วารสารบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, (น.32 – 46).
- โชติ ถาวร, สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, โนริยูกิ ชูชูกิ, และ ชนิษฐา จันทบุตร. (ม.ป.ป.) “นโยบาย
การพัฒนาของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชนในชุมชน
อ่าวปากคลอง จังหวัดภูเก็ต”. *เอกสารการประชุมวิชาการแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 9*. มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, นครปฐม.
- ณรงฤทธิ์ อินทรสอน. (2559). “การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา”. *วารสารวิชาการ
ปริทัศน์*. 24 (4), (น.9-12).
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2556). *แนวคิด หลักการและการปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ธงชัย นิลคำ. (2557). “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเข้าใจในจริยธรรมสิ่งแวดล้อม”.
วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาลังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 1, (น.34).
- นฤมล นิราทร. (2550). *เศรษฐกิจนอกภาคทางการ ในเขตเมืองเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บงการ พันธุ์เพ็ง และวีระพล เพชรอาวุธ. (2554). “ระบบการปลูกพืชตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียงในพื้นที่ปลูกข้าวและยางพารา”. *วารสาร น.ส.พ. กสิกร*, 84 (6), (น.11-16)
- ประสพสุข ฤทธิเดช และปวีณา แก้วอาจ. (2559). “ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่การสอนกระบวนการคิด”. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาลังคมและชุมชน มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม*, 2 (6), (น.189).

- ภูมิปัญญา เกิดศรี. (2553). *ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน: ศึกษากรณี ตำบล นิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. (2560). “การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทำเกษตรประณีต”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 36 (1), (น. 160).
- สมบุรณ์ เจริญจิระตระกูล, พลากร สัตย์เชื้อ, และ อริศรา ร่มเย็น. (2558). “ความรู้ภาคปฏิบัติและบทเรียนกับการขับเคลื่อนเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกพืชร่วมยาง”. *วารสารพัฒนาสังคม*, 17 (2), (น.35-50).
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). *วิกฤตยางพารา*. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2549). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : วิทพัฒน์.
- สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2557). “นโยบายการกำหนดราคาข้าวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวนาไทย”. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 1 (2), (น.47-48).
- สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2558). “การเกษตรแบบพันธสัญญา: ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อของไทย”. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 1 (2), (น.5-6).
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558), “ปัจจัยการพึ่งตนเองและปัจจัยการจัดการเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม”. *วารสาร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 9 (3), (น.54-55).
- อภิชัย พันธเสน,สรวิชัย เปรมชื่น,และพิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา. (2550). *การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อภินันท์ จันตะนี. (2547). *โครงการวิจัยและพัฒนาตลาดในระดับต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง* (ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา,พระนครศรีอยุธยา.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2548, พฤษภาคม).เอกสารวิชาการ ยางพารา. [Online]
http://www.ddd.go.th/Lddwebsite/web_ord/Technical/pdf/P_Technical06020.pdf

- คลังสมองน้ำรู้ สัพเพเหระ. (2558, มิถุนายน25). 10 เหตุผล ทำไมราคายางพาราจึงตกจาก 180 ถึง 40. [Online] <http://www.sator4u.com/paper/1911>
- ประชา คุณธรรมดี. (2559, กุมภาพันธ์). วิฤตยางพารา : ปัญหาและแนวทางแก้ไข.สืบค้น จาก <http://www.tef.econ.tu.ac.th/wp-content/uploads/2016/02/tef07-final-paper.pdf>
- การยางแห่งประเทศไทย. (2559,ธันวาคม 13). การยางแห่งประเทศไทยเดินทางตาม นโยบายรัฐฯ โครงการควบคุมปริมาณการผลิตส่งเสริมชาวสวนยางปลูกแทนด้วยพืช สำคัญทางเศรษฐกิจมุ่งเป้า 4 แสนไร่/ปี.ข่าวประชาสัมพันธ์วันที่ 13ธันวาคม 2559 [Online] http://www.raot.co.th/ewt_news.php?nid=4644
- กระทรวงพาณิชย์. (2560, มกราคม 10).สินค้าส่งออกสำคัญ 15 รายการแรกของ ไทย ปี 2536-2559.[Online] [zxhttp://www.ops3.moc.go.th/export/export_topn_5y/report.asp](http://www.ops3.moc.go.th/export/export_topn_5y/report.asp)
- สถาบันวิจัยยาง. (2560, มกราคม 10).สถิติยางไทย: ผลผลิตยางธรรมชาติของไทย. [Online] http://www.rubberthai.com/statistic/stat_index.htm
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2560, กุมภาพันธ์5). ทฤษฎีใหม่. [Online] <http://www.chaipat.or.th/concept-and-theory-development/2010-06-02-08-30-08.html>
- Prasopsuk Rittidet. (2559). Social Capital in the Development of safe Rice Homin Farmers School Enchancing the Quality Life. *Journal of Research for Development Social Community*, Rajabhat Mahasarakham University. No.1 (5). (p.53,57).